

ТАҚРИЗИ

роҳбари илмӣ ба диссертатсияи Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар мавзӯи “Масъалаи иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон”, ки барои ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯи ихтисоси 22.00.04 – Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ (илмҳои сотсиологӣ) пешниҳод шудааст.

Бо гузариш ба низоми нави ҷамъиятӣ муносибатҳои иқтисодӣ, сиёсӣ ва маънавӣ низ тағйир ёфтанд, ки натиҷаи он ба омилҳои иҷтимоӣ-фарҳангӣ бетаъсир намонд ва идоракунии самараноки ҷамъиятро дар асоси дидгоҳи нави илмӣ ба миён гузошт. Дар натиҷаи дигаргуншавии ҷамъият ниҳодҳо ва сохторҳои наво ба вучуд омаданд, ки ба иҷтимоишавии шахс таъсири муасир гузоштанд. Хусусияти хоси иҷтимоишавии шахс дар фазои пасошуравӣ дар ҷомеаи тоҷикистонӣ ба дигаргуншавии муҳити сохтори оила, сатҳи рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ, паҳншавии меъёрҳои анъанавии рафтор, сифати маориф, ба тамоюли худмуайянкунии иҷтимоии насли наврас ва ҷавонон таъсири бевосита расонд.

Махсусан гузариш ба иқтисодӣ бозоргони дар шароити муосири ҷумҳурӣ барои бо қор таъмин намудани ҷавонон талаботҳои нави таҳассусиро ба миён мегузорад ва ҳалли бомуваффақияти ин масъала ба сифати касбӣ ва квалifikатсияи мутахассисон марбут аст. Бинобар ин дар шароити муосири ҷомеа, маориф ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ ҳангоми тайёр намудани мутахассисони касбӣ бояд талаботҳои бозори меҳнатро ба назар гирад, то инки ҷавонон тавонанд ба талаботи бозори меҳнат аз ҷиҳати иҷтимоӣ мутобиқ шаванд.

Таҳқиқоти диссертатсионии Солиҳов Саймурод Тағоймуродович ба яке аз масъалаҳои мубрами илми сотсиология – масъалаҳои иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон бахшида шудааст. Диссертатсияи Солиҳов С. Т., аз муқаддима, ду боб, 5 зербоб, хулоса ва рӯйхати адабиёти истифодашуда иборат аст. Дар муқаддимаи қор мубраммияти омӯзиши мавзӯ, мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва предмети таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва методологии таҳқиқот, заминаҳои эмпирикии таҳқиқот, навгониҳои илмии таҳқиқоти диссертатсионӣ, нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшавандаи диссертатсия, аҳамияти назариявӣ ва амалии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ,

саҳми шахсии довталаби дарёфти дараҷаи илмӣ, тасвиби натиҷаҳои таҳқиқот ва сохтори диссертатсия баррасӣ гардидааст.

Диссертант дар муқаддима мубрамияти мавзӯро вобаста ба давраи гузариш ва таъсири он ба омилҳои иҷтимоишавии шахсро нишон додааст. Дар асоси омӯзиш ва таҳлилии адабиёти илмии хориҷӣ ва ватанӣ диссертант зикр мекунад, ки дар давраи дигаргуншавии ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ-фарҳангӣ натавонанд технологияҳо босуръат тағйир меёбанд, балки арзишҳо, меъёрҳо ва идеалҳо низ дигар мешаванд. Аз ин рӯ диссертант нақши муҳими ниҳодҳои иҷтимоӣ, ба монанди оила, маълумот, ҳуқуқ, иқтисодиёт ва давлатро таҳлил намуда онҳоро дар иҷтимоишавии шахс муҳим арзёби мекунад.

Диссертант Солиҳов Саймурод дар қисми назариявии таҳқиқотӣ илмии худ асосҳои назариявӣ-методологии омӯзиши масъалаи иҷтимоишавии шахсро дар асоси истифодаи васеи адабиёти илмии хориҷӣ ва ватанӣ таҳлил намуда, ҷанбаҳои муҳими иҷтимоишавии шахсро дар шароитҳои гуногуни ҳаёти иҷтимоӣ-фарҳангӣ баррасӣ намудааст.

Диссертант бо таъки аз сарчашмаҳои илмӣ, махсусан масъалаи иҷтимоишавии шахс дар асарҳои классикони ҷомеашиносӣ ва психология, аз қабилӣ: З.Фрейд, Э. Дюркгейм, Ч. Кулли, Т. Парсонс, Т. Лукман, А. Шютс, Н. Смелзер, ва дигаронро нишон додааст. Инчунин масъалаи умуминазариявии фалсафӣ-иҷтимоиро дар доираи “фаҳмиши ҷомеашиносӣ” дар асарҳои Р. Мертон, С. Айзенштадт, К.Г. Юнг, Э. Фромм, К.Хорни ва дигарон баррасӣ намуда ҳулосаҳои худро ҷиҳати иҷтимоишавии шахс дар шароити муосир овардааст. Дар диссертатсия таҳлили иҷтимоишавии шахс дар асарҳои олимони муосири рус: А. Алексеева, Б.Г. Ананева, В.И. Андреев, Н.П. Бехтеров, И. Кон, Д.А. Леонтев, В. Петровский, К. Платонов ва дигарон оварда шудааст. Инчунин диссертант нишон медиҳад, ки дар илми фалсафаи иҷтимоӣ ватанӣ масъалаҳои иҷтимоишавии шахс аз ҷиҳати шинохти иҷтимоӣ ва иҷтимоию фарҳангӣ қисман дар асарҳои Х.У. Идиев, А.Ш. Қурбонов, Ш. Шоисматуллоев, З. Шоисматуллоева, А. Калонов, Б. Насурова, М.Комилов баррасӣ шудааст.

Бояд қайд кард, ки дар давраи гузариши ҷомеа низоми муносибатҳои ҷамъияти дигаргун мешаванд, ки он ба масъалаҳои иқтисодӣ, иҷтимоӣ-фарҳангӣ таъсири бевосита мерасонанд ва ин омилҳо ҳамчун иншондиҳандаи раванди иҷтимоишавии шахс маҳсуб меёбанд. Бинобар ин диссертант раванди иҷтимоишавии шахсро вобаста ба омилҳои номбурда таҳқиқ намуда, нақши оила, маълумот, иқтисод,

давлат ва дигар омилхоро, чун агентҳои муҳити иҷтимоишавӣ ва хусусиятҳои онро дар шароити муносири ҷомеа таҳлил намудааст.

Ба андешаи диссертант, оила нахуст агенти иҷтимоишавӣ буда, бо ёрии оила раванди такрористеҳсолкунии аҳоли ба амал меояд, ки ба сохтори иҷтимоии ҷомеа таъсир мерасонад. Барои пурра дарк кардани моҳияти оила, пеш аз ҳама бояд маҳаллӣ ҷойгиршавии оила, манзили истиқомат, моликият ва асоси иқтисодии оила, фаъолияти умумиоилавии волидон, фарзандон ва ҷанбаҳои истеъмолии онро ба назар гирифт. Омилҳои зикршуда ба иҷтимоишавии аввалияи наврасон ва ҷавонон таъсиррасон аст. Масъалаи оиларо ҳамчун ниҳоди иҷтимоӣ барои иҷтимоишавии фард ва ташаккули он ҳамчун шахс таҳлил намуда, диссертант муҳити иҷтимоишавиро дар боғчаи бачагон, самти таҳсилот, коллективи меҳнатӣ, муҳити дӯстон ва ғайра баррасӣ намудааст. Махсусан дар шароити иқтисоди бозоргонӣ бо кор таъмин кардани мутахассисони ҷавон яке аз марҳилаи муҳими дастоварди касбӣ дар ҳаёти ҷавонон ба шумор рафта, нишондиҳандаҳои сифати таҳассусӣ ва самаранокии фаъолияти кори онҳо дар ин самт ба шумор меравад ва ба иҷтимоишавии онҳо таъсири мусбат мерасонад.

Ҳамин тавр довталаби дарёфти ҷараҷаи илмӣ Солиҳов Саймурад дар боби якуми таҳқиқоти илмии худ раванди иҷтимоишавии шахсро вобаста дигаргуншавии ҳаёти иқтисодӣ-иҷтимоӣ ва тағйирёбии низоми муносибатҳои ҷамъиятӣ таҳлил намуда, омилҳои асосии онро дар шароити гузариш ба иқтисодӣ бозоргонӣ ҳаматарафа баррасӣ намудааст. Дар ин қисми диссертатсия, диссертант ба натиҷаҳои тадқиқотҳои гузаронидаи олимони ватанӣ таъя намуда, аз далелҳои илмӣ васеъ истифода бурдааст.

Муҳаққиқ дар боби дуюми диссертатсия мушкилот ва хусусиятҳои аввалияи иҷтимоишавии шахсро дар шароити ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон дар асоси далелҳои воқеӣ нишон дода, ҷанбаҳои консервативии онҳоро дар мисоли оилаҳои деҳот ва шаҳр муқоиса кардааст. Вобаста ба анъанаи миллии оила ва тафаккури мардумони гуногун- қайд мекунад диссертант, таърифи гуногуни оила мавҷуданд, ки дар онҳо ҷанбаҳои ҳаёти оилавино ҳамчун муносибатҳои ташкилкунандаи оила, аз соддатарин то васеътарин ҷудо мекунад. Бинобар ин диссертант таърифҳои гуногуни оиларо вобаста ба ҳаёти иҷтимоӣ ва иқтисодии баррасӣ намуда, ҷиҳатҳои фарқкунандаи онҳоро дар шароити ҷумҳурӣ нишон додааст. Масъалаи мутобиқшавӣ ба муҳити иҷтимоӣ дар байни гуруҳҳои иҷтимоӣ таъсири якхела надошта, он ба муҳити иҷтимоии ҷамъият вобаста мебошад. Диссертант бо

мақсади собит намудани ақидаи худ соли 2019 дар байни донишҷӯён таҳқиқоти сотсиологиро анҷом дод ва омилҳои зерини муҳити зистро ба монанди дӯстони хуб, муҳити фаъолияти меҳнатӣ, муҳити оила, таҳсилот, шароити иқтисодӣ муайян намуда, онро аз ҷиҳати илмӣ таҳлил намудааст. Мушкилоти иҷтимоӣ-иқтисодӣ ангезаи асосии муносибатҳои оилавӣ, таҳсил ва шуғл ба меҳнат дар шароити дигаргунсозии ҷомеа заминаи асосии мутобиқшавӣ ва ё иҷтимоишавии ҷавонон дар шароити муосир ба шумор рафта, ин масъалаҳои муҳим дар диссертатсия таҳқиқ шудааст.

Дар ин бахши диссертатсия диссертант нақши ниҳоди маорифро ҳамчун омилҳои иҷтимоишавии шахс баррасӣ намуда, қайд мекунад, ки низоми муосири маориф аз таълиму тарбияи томақтабӣ, таҳсилоти миёнаи умумӣ, таҳсилоти ибтидоии касбӣ, таҳсилоти миёнаи касбӣ, таҳсилоти олиии касбӣ, таҳсилоти баъдидипломӣ ва иловагӣ иборат мебошад ва дар маҷмӯ омилҳои асосии иҷтимоишавии шахсро ташкил медиҳанд. Ҷи тавре ки натиҷаи тадқиқотӣ гузаронидаи диссертант нишон медиҳад 95%-и иштирокчиёни пурсиши сотсиологӣ қайд кардаанд, ки боғчаи бачагон ба ташаккулёбии шахсии кӯдак таъсири мусбат мерасонад. Ҳаминтавр омилҳои дигари иҷтимоишавии ҳангоми таҳсилот дар асоси натиҷаи таҳқиқот дар диссертатсия бо назардошти сифати таҳсилот таҳлил шудааст. Ҷитавре ки натиҷаи таҳқиқот нишон медиҳад на ҳамаи пурсидашудагони таҳқиқотӣ сотсиологӣ аз сифати таҳсил дар донишгоҳҳо қаноатманд мебошанд, ки ин нишондиҳандаи сатҳи пасти таҳсилоти буда, дар оянда барои иштироки онҳо ба фаъолияти самараноки ҷанбаҳои ҳаёти ҷамъиятӣ ва шахсии на ҳамавақт муоидат менамояд. Дар баробари ин диссертант масъалаҳои тарбияи ҳуқуқиро ҳамчун масъалаи ахлоқӣ ва ҳуқуқӣ иҷтимоӣ баррасӣ намуда, онро дар шароити муосир яке аз соҳаҳои муҳимӣ ҳаёти ҳангоми таҳсил, фаъолияти меҳнати, вобаста ба таҳсилоти касбӣ бо кор таъмин шудан ва ғайра дар асоси натиҷаи таҳқиқот таҳлил кардааст. Натиҷаи таҳқиқот собит намуд, ки тарбияи ҳуқуқӣ самти муҳими низоми тарбия буда, онро 88,9% пурсидашудагон тарафдори кардаанд. Дар қисми илмӣ таҳқиқотӣ, диссертант тарбияи меҳнатиро ҳамчун ҷанбаи муҳими иҷтимоишавии шахс, дар шароити дигаргуншавии ҷамъият ва гузаштан ба муносибатҳои иқтисодӣ бозоргони бо далелҳои муътамад баррасӣ намуда, зикр мекунад, ки тарбияи меҳнатӣ дар равиши таҳаввулоти ҷомеа шаклу мазмуни нав пайдо мекунад. Ба тӯлаи алоқаи тарбияи меҳнатӣ бо истеҳсолот, нақши тарбияи меҳнат ва умуман таълиму

тарбияи шахс сифат ва мазмуни нав гирифта ба талаботи муосири ҷомеа ҷавобгӯ мешавад.

Дар диссертатсияи доктлаби дараҷаи илмӣ дар доираи таҳқиқоти мазкур методҳои умумиилмӣ, диалектикӣ, таҳлилӣ, мантиқию муқоисавӣ, шарҳдиҳӣ, умумиятдиҳӣ, принсипи таърихият ва равиши сохторӣ-функционалӣ истифода шудаанд. Ҳамзамон ҳангоми омӯзиши мавзӯи диссертатсия аз методҳои таҳқиқоти сотсиологӣ, мисли таҳлили ҳуҷҷатҳо, мушоҳида, муқоиса, омор, пурсиши сотсиологӣ васеъ истифода шудааст.

Диссертант дар асоси натиҷаҳои таҳқиқотҳои сотсиологӣ ба ин масъала бахшидашуда ва таҳқиқотҳои назариявӣ мавҷудаю дастрас оид ба хусусиятҳои иҷтимоишавии шахс ва баъзе мушкилотҳои он дар шароити муосири Тоҷикистон як қатор тавсияҳои асоснокро пешниҳод менамояд. Дар хулосаи диссертатсия фишурдаи тамоми масъалаҳои дар бобҳо ва параграфҳо таҳқиқшаванда ба таври мухтасар инъикос гардидааст.

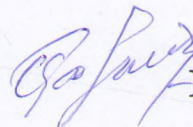
С.Т. Солиҳов дар навиштани диссертатсия барои тақвияти идеяҳои худ аз адабиёти зиёди илмӣ-таҳқиқотӣ, монографияҳо ва мақолаҳои илмӣ, маводи интернетӣ ва натиҷаҳои таҳқиқоти сотсиологӣ истифода бурдааст. Дар диссертатсия мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот дар сатҳи зарури иҷро шуда, дорои нағониҳо мебошад. Диссертант ҳангоми навиштани диссертатсия, донишҳои амиқи таҳассусӣ, маҳорати истифодаи методҳои муосири таҳлилнамояӣ, қобилияти баланди мустақилона гузаронидани таҳқиқоти илмиро нишон додааст. Натиҷаю хулосаҳои бадастовардаи диссертант асоснок мебошанд ва диссертатсия кори илмию таҳқиқотии мустақилона анҷомёфта маҳсуб меёбад.

Пешниҳод ва нуқтаҳои илмӣ, хулоса ва тавсияҳои дар таҳқиқоти диссертатсионӣ овардашуда асоснок буда, ҷанбаҳои назариявӣю амалиро дарбар мегиранд ва дорои аҳамияти илмӣ мебошад. Мазмуну мундариҷаи диссертатсия, хулосаҳои илмӣ ва тавсияҳои амалӣ ба талаботи муқаррарнамудаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ҷавобгӯ мебошад. Автореферати диссертатсия ва мақолаҳои нашршудаи муаллиф мухтасаро асосии диссертатсияро пурра ифода менамоянд. Мавзӯ, ихтисоси илмии интихобшуда, мазмуну мундариҷаи диссертатсияи Солиҳов Саймурод ба шиносномаи ихтисос мувофиқат менамояд.

Аз ин рӯ, диссертатсияи Солиҳов Саймурод Тағоймуродович дар мавзӯи **“Масъалаи иҷтимоишавии шахс дар ҷомеаи тағйирёбандаи Тоҷикистон”** кори мустақил буда, сатҳи назариявӣ ва аҳамияти амалии

он ба талаботҳои КОА назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мувофиқ буда метавон ба ҳимоя барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сотсиологӣ аз рӯйи ихтисоси 22.00.04 - Сохтори иҷтимоӣ, ниҳодҳо ва равандҳои иҷтимоӣ (илмҳои сотсиологӣ) пешниҳод шавад.

Роҳбари илмӣ: доктори илмҳои фалсафа,
сарҳодими илмӣ шӯъбаи сотсиологияи
Институтуи фалсафа, сиёсатшиносӣ ва
ҳуқуқи ба номи А.Баҳовиддинови АМИТ
afkor@mil.ru
+992 93 774 59 00 (моб.)

 Қаҳоров Ф.Ф.

Имзои Ф. Ф. Қаҳоровро
тасдиқ мекунам
Нозири кадрҳо

Шозедов Х